

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

Valstybės biudžetinė įstaiga, A. Volano g. 2/7, 01516 Vilnius, tel. (8 5) 219 1225 / 219 1152, faks. (8 5) 261 2077,
el. p. smmin@smm.lt, http://www.smm.lt. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603091.
Atsisk. sąsk. LT30 7300 0100 0245 7205 AB bankas "Hansabankas", kodas 73000

Lietuvos švietimo darbuotojų
profesinės sąjungos Žemaitijos
regiono susivienijimo
pirmininkui
Eugenijui Jesinui

2009 - 07 - 10 Nr. 24-03-R-4581
Į 2009 - 05 - 23 Nr. -

DĖL ŠVIETIMO SISTEMOS PRIORITETO VALSTYBĖJE DEKLARAVIMO REZOLIUCIJOS

Švietimo ir mokslo ministerijos specialistai atidžiai išnagrinėjo Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos Žemaitijos regiono susivienijimo konferencijos 2009 m. gegužės 23 d. rezoliuciją dėl švietimo sistemos prioriteto valstybėje deklaravimo.

Teikiame savo poziciją dėl rezoliucijoje keliamų klausimų.

1. Dėl pedagogų darbo užmokesčio programos.

Nuo 2007 m. rugsėjo 1 d. pradėtame etatinio mokytojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašo įgyvendinimo eksperimente dalyvavo 12 Vilniaus ir Šiaulių miestų bei Kauno rajono savivaldybių mokyklų. Nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. į eksperimentą įsitraukė dvi mokyklos iš Varėnos rajono savivaldybės. Etatinio mokytojų darbo apmokėjimo aprašo įgyvendinimas būdavo svarstomas pasitarimuose, kuriuose, be Eksperimente dalyvaujančių mokyklų vadovų ir Švietimo ir mokslo ministerijos specialistų, dalyvavo ir švietimo darbuotojų profesinių sąjungų atstovų.

Pagal patvirtintą Ilgalaikę pedagoginių darbuotojų darbo užmokesčio didinimo programą etatinis mokytojų darbo apmokėjimas turėtų būti įvestas nuo 2009 m. rugsėjo 1 d., tačiau šalyje esant sudėtingai ekonominei situacijai etatinio apmokėjimo įvedimas atidedamas, nes tam reikia papildomų lėšų.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. spalio 29 d. įsakymu Nr. ISAK-2114 sudaryta darbo grupė, susidedanti iš Eksperimente dalyvaujančių mokyklų vadovų ir Švietimo ir mokslo ministerijos specialistų, parengė Eksperimentinį mokytojų darbo apmokėjimo aprašą planuojamą įvesti nuo 2009 m. rugsėjo 1 d. Mokykloms bus palikta mokytojų darbo apmokėjimo tvarkos pasirinkimo galimybė – pagal šiuo metu galiojantį mokytojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašą ar pagal eksperimentinį.

2. Pateikti visuomenei išsamią Lietuvos švietimo reformos 20 metų analizę, įvertinant jos pasekmes ugdymo(-si) procesui, mokytojo socialiniam statusui, socialinėms garantijoms bei darbo sąlygoms.

LIETUVOS
TUKSTANTMETIS

Įvairūs reformos aspektai nuolatos tiriami ir analizuojami. Ministerijos parengtos analizės ir ataskaitos bei užsakomųjų tyrimų medžiaga visuomenei yra pateikta www.smm.lt (pasirinkti „Veikla“, „Švietimo būklė“, „Valstybinė švietimo strategija“). 2008 m. švietimo sistemos reformos auditą atliko Valstybės kontrolė (<http://www.vkontrolė.lt>). Neseniai padėties analizę atliko Pasaulio banko ekspertai, šiuo metu rengiamos oficialios išvados. Reformos eiga yra 2 kartus analizavę OECD ir ne kartą atskiri Lietuvos mokslininkai (žr. Ž. Jackūno „Lietuvos švietimo kaitos linkmės“ (2006), R. Bruzgelevičienės „Lietuvos švietimo kūrimas 1988–1997“ (2008) ir kt.).

Šiuo metu užsakomųjų tyrimų prioritetai yra tokie: socialinio teisingumo švietime sampratos ir galimų rodiklių tyrimas; individualizuoto mokymo ir mokymosi modeliai; mokytojo profesijos statusas; privačių švietimo paslaugų vartotojai ir administracinė terpė; aukštųjų mokyklų vidinių kokybės užtikrinimo sistemų lyginamoji analizė.

Dėl šalies finansų krizės smarkiai sumažinus asignavimus šiemet užsakomas tik pirmas tyrimas. Su siūlomais analizės objektais labiausiai susiję pirmosios trys tyrimų temos. Trečiasis tyrimas ypač galėtų pateikti daug atsakymų į siūlomus analizės klausimus. Deja, tokios analizės yra sudėtingos ir brangiai kainuoja, o skubota ir paviršutiniška analizė nebūtų vertinga.

Kita vertus, įvairios mokytojų nuotaikos ir nuogastavimai Švietimo ir mokslo ministerijai yra žinomi ir suprantami. Mažai tikėtina, kad papildomas tyrimas paaiškins ką nors naujo. Paprastai nelaikomi vertingais brangūs tyrimai, kurie pateikia tik labai nuspėjamus rezultatus. Visuomenės savijauta ir elgsena reformų ir permainų metu yra ištyrinėtos, Lietuva, palyginti su kitomis šalimis, nėra išimtis (žr. R. Želvio, T. Kozmos, C. Birzea darbus „Švietimo studijų“ serijos ketvirtame leidinyje „Švietimo reformos“, 1998; A. Tofflerio klasikinį kūrinių „Future Shock“, 1974, ir kt.).

Krizės sąlygomis mokslas kelia švietimui itin didelius uždavinius parodyti visuomenei išeitį, kitoki gyveno ir sugyvenimo visuomenėje modelį (žr. T. Brameldo „Education as a Power“, 1965). Šiuo metu būtent išvalgos, naujų modelių paieškos būtų svarbesnis mūsų švietimo, stokojančio investicijų, atsakas į krizės reiškinius.

3. Dėl Moksleivio krepšelio skaičiavimo metodikos.

Moksleivio krepšelio apskaičiavimo metodika kiekvienais metais yra tobulinama. Nuo 2009 m. sausio 1 d. Moksleivio krepšelio skaičiavimo metodikoje naudojamas pedagogo vidutinio atlyginimo koeficiento bazinėmis mėnesinėmis algomis koeficientas R buvo padidintas 0,1 dalimi, numatyta galimybė darbuotojams mokėti teisės aktų nustatytas privalomas su darbo santykiais susijusias išmokas. Nustatant sutartinių mokinių skaičiaus koeficientus atsižvelgta į vidutinių mokinių skaičių klasėje, kuris priklauso nuo to, kur yra mokykla – gyvenvietėje ar rajono centre ir mieste.

Švietimo ir mokslo ministras 2009 m. birželio 11 d. įsakymu Nr. ISAK-1230 sudarė darbo grupę Moksleivio krepšelio skaičiavimo metodikai tobulinti. Darbo grupėje bus svarstomi pasiūlymai dėl Moksleivio krepšelio skaičiavimo metodikos tobulinimo, taip pat ir pasiūlymas Moksleivio krepšelio skaičiavimo metodiką derinti su mokytojo metodininko kvalifikacine kategorija ir 15 metų darbo stažu.

Lėšos moksleivio krepšelyje, skirtos mokymo priemonėms įsigyti, kasmet didėja. Nuo 2002 metų šios lėšos išaugo 6,6 karto (2002 metais buvo numatyta 2,1 Lt vienam mokiniui metams, 2008 metais – 13,82 Lt). 2008 m. patvirtinus Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo naują redakciją (Žin., 2005, Nr. 7-216; 2008, Nr. 521938), lėšos vadovėliams ir mokymo priemonėms įsigyti sujungtos. Šiais metais vienam mokiniui vadovėliams ir mokymo priemonėms įsigyti mokinio krepšelyje numatyta 71,88 Lt. Sudarydama programos sąmatą pati mokykla pagal poreikį gali nuspręsti, kiek skirti lėšų vadovėliams pirkti ir kiek mokymo priemonėms įsigyti.

4. Dėl ikimokyklinių, priešmokyklinio ir neformaliojo ugdymo įstaigų darbuotojų darbo krūvių ir darbo užmokesčio peržiūrėjimo ir ugdymo krepšelio įvedimo šiose įstaigose.

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos 554 nuostatą „ikimokyklinį ugdymą tinkamai pasiruošus finansuoti pagal vaiko krepšelio modelį, kuris apimtų ir ūkio aprūpinimo finansavimą“, 2010 m. numatoma parengti ikimokyklinio ugdymo finansavimo pagal vaiko krepšelių koncepciją. Igyvendinant 557 nuostatą, ikimokyklinėse ugdymo įstaigose dirbančių pedagogų vidutinis darbo užmokestis per ketverius metus turi pasiekti bendrojo lavinimo įstaigose dirbančių pedagogų vidutinio darbo užmokesčio dydį.

Šiuo metu rengiama Neformaliojo ugdymo koncepcija. Jai įgyvendinti bus parengtas priemonių planas, numatytas neformaliojo ugdymo krepšelis.

Švietimo ir mokslo ministerija neturi duomenų, kad neformaliojo ugdymo (muzikos, dailės, sporto ir kt.) mokyklose dirbantys mokytojai skųstųsi per dideliais krūviais – atvirksčiai, jie ieško galimybių krūvį didinti.

Iki 2010 m. gruodžio 22 d. numatyta parengti ir 2011–2012 m. įgyvendinti ikimokyklinio ugdymo finansavimo pagal vaiko krepšelių koncepciją, atitinkamų teisės aktų (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo ir t. t.) pakeitimų projektus. Priešmokyklinio ugdymo mokinių mokymas finansuojamas iš mokinio krepšelio.

4.1. Padidinti ikimokyklinėse įstaigose socialines garantijas aptarnaujančiam personalui (auklėtojų padėjėjams).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1057 patvirtintoje Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2007–2012 metų programoje (1.7 priemonė) numatyta parengti, patvirtinti ir išbandyti įvairesnius ikimokyklinio ugdymo organizavimo modelius, kurie apims ne tik personalo, bet ir grupės darbo trukmės ugdymo ir priežiūros paslaugų įvairovę. Šios priemonės įgyvendinimas bus finansuojamas iš ES struktūrinių fondų.

5. Užtikrinti ugdymo kokybę, proceso tęstinumą, ugdymo plano įgyvendinimą, garantuoti nesančių darbe mokytojų pavadavimą.

2009–2011 metų Pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų, patvirtintų Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. gegužės 15 d. įsakymu Nr. ISAK-1027 (Žin., 2009, Nr. 64-2585), 10.11 punktą numato galimybę didinti arba mažinti ne daugiau kaip 10 procentų skiriamų valandų skaičių dalykų programoms įgyvendinti. Šiems susitarimams labai svarbus mokytojų bendradarbiavimas. Jeigu mokytojas planuodamas ugdymo turinį žino, kad vyks į kvalifikacijos kursus ir jo pamokų nėra kam pavaduoti, jis gali dalyko ugdymo turinio apimtis savo nuožiūra mažinti. Bendrosiose programose numatyti mokinių pasiekimai. Dalykui skiriamų pamokų skaičiaus didinimas iki 10 procentų sudaro galimybes, nesant dalyko mokytojo ar jam išvykus į kvalifikacijos kursus ar susirgus ir nesant galimybių jo pavaduoti, kitam dalykui skirti 10 procentų daugiau pamokų. Pavyzdžiui, išvykus matematikos mokytojui į kvalifikacijos kursus vietoj matematikos galima vesti kitų dalykų pamokas. Nesančių darbe mokytojų pavadavimą ir sklandų ugdymo proceso organizavimą turėtų užtikrinti mokyklos vadovas.

6. „Dėl ekonominės situacijos šalyje mokyklų vadovams ir švietimo skyrių specialistams nedaryti dirbtinių kliūčių pedagogams kelti kvalifikaciją ir atestuotis aukštesnei kategorijai“.

Jūsų rezoliucijoje nurodyta priežastis – šalies ekonominė situacija, dėl kurios mokytojų atestacija ir kvalifikacijos tobulinimas vyksta ne taip sklandžiai kaip ankstesniais metais. Švietimo ir mokslo ministerija neinicijuoja atestacijos šalies mastu sustabdymo. Daugelyje savivaldybių mokytojų atestacija ir kvalifikacijos tobulinimas vyksta įprastine nustatyta tvarka. Mūsų turimomis žiniomis, tik dalis savivaldybių dėl ypač blogos finansinės-ekonominės būklės riboja mokytojų ir mokyklų vadovų atestaciją. 2008–2009 m. duomenys apie atestuotus bendrojo lavinimo mokyklų mokytojus rodo, kad šalyje yra pakankamai didelis atestuotų mokytojų skaičius – 81,17 proc., iš jų: mokytojo kvalifikacinę kategoriją turi 7,62 proc. (buvo 5); vyresniojo mokytojo – 47,26 proc. (buvo 53); mokytojo metodininko – 30,62 proc. (buvo 23); mokytojo eksperto – 1,44

proc. (buvo 1). Pastaraisiais metais ženkliai padidėjo mokytojų metodininkų ir mokytojų ekspertų skaičius.

Mokyklų vadovai turi vadovautis Švietimo įstatymu, kuriame nurodyta, kad mokytojas privalo tobulinti kvalifikaciją ir turi teisę tai daryti 5 dienas per metus (49 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktai, 2 dalies 4 punktas). Valstybės skiriamos lėšos kvalifikacijai tobulinti negali būti naudojamos kitoms reikmėms. Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis, 2006 m. iš mokytojų kvalifikacijai tobulinti skirtų valstybės biudžeto lėšų buvo panaudota 9472,3 tūkst. Lt (77,4 proc.), 2007 m. – 9793,5 tūkst. Lt (66,1 proc.). Keletą metų mokyklos neišnaudojo lėšų, skirtų mokytojų ir vadovų kvalifikacijai tobulinti, dėl to lėšos, skiriamos vienam sutartiniam mokiniui, nuo 27,19 Lt 2008 m. sumažintos iki 19,03 Lt 2009 m.

7. Dėl idiografinio vertinimo atsisakymo.

Mokinių pasiekimų vertinimas yra neatsiejama ugdymo turinio įgyvendinimo dalis. Ji atspindi visuomenėje vykstančius pokyčius, rodo, kokių ugdymo tikslų, kokiais būdais mokinyms siekia. Pradinių klasių mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimas taikant idiografinio (mokinio individualios pažangos) vertinimo principą, aprašant vaiko pasiekimus, yra didelis postūmis visapusiškai ugdyti vaiką. Grįžimas prie pasiekimų vertinimo balais leistų matuoti žinias, tačiau nesudarytų galimybių įvertinti kiekvieno mokinio turimą patyrimą, jo individualius mokymosi poreikius, įgytas kompetencijas, t. y. žinių, gebėjimų ir nuostatų visumą. Pradinių klasių mokinių pasiekimų vertinimas aprašomuoju būdu naudingas vaikui ir tėvams, nes sudaro galimybes vaikui prasmingai veikti ir aktyviai mokytis, o tėvams padeda geriau pažinti vaiką, jo stipriąsias savybes, gebėjimus, susivokti, kokiose srityse ir kokia pagalba vaikui reikalinga.

7.1. Dėl mokytojų mokymų dirbantiems jungtinėse klasėse.

Pritariame, kad mokytojo darbas jungtinėse klasėse reikalauja ypatingų gebėjimų vienu metu vykdyti skirtingas programas, diferencijuoti užduotis, organizuoti ugdymo procesą. Švietimo ir mokslo ministerija kreipėsi į mokytojų švietimo centrus, kitus kvalifikacijos tobulinimo programų teikėjus ir paprašė daugiau dėmesio skirti jungtinėse klasėse dirbančių mokytojų mokymų organizavimui.

8. Dėl mokyklų tipų ir akreditacijos vykdymo.

Pagal Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnį, Švietimo įstatymo 59 straipsnį šalies savivaldybių tarybos yra įgaliotos įgyvendinti valstybinę švietimo politiką, atsakingos už ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas teikiančių mokyklų tinklo formavimą ir mokyklų steigimą, reorganizavimą, likvidavimą bei pertvarkymą. Pagal Švietimo įstatymo 41 straipsnį vidurinės mokyklos tipui priskiriamos: vidurinė mokykla, gimnazija, menų gimnazija, konservatorija, suaugusiųjų ir specialiosios mokyklos.

Mažėjant mokinių skaičiui siekiama tolygiai paskirstyti mokinių srautus tarp mokyklų. Telkiant aukštesniųjų klasių mokinius atskirose mokyklose, mokiniams sudaromos didesnės vidurinio ugdymo programos pasirinkimo pagal gebėjimus ir poreikius galimybės, kartu ir prielaidos geresnei pasiekimų kokybei.

Vadovaujantis Ugdymo programų akreditacijos kriterijų ir jos vykdymo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. ISAK-171 (Žin., 2004, Nr. 39-1283; 2007, Nr. 132-5390; 2009, Nr. 60-2381), 11.1 punktu, šalies mokyklų vidurinio ugdymo programų akreditavimo planas sudaromas atsižvelgus į apskričių akreditavimo koordinavimo komisijų pateiktus planus, kuriuos jos sudaro pagal savivaldybių pateiktas paraiškas.

Penkioliktojoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje numatyta mokyklų tinklo optimizavimą vykdyti atsižvelgiant į ugdymo kokybės užtikrinimą, bendruomenės ir regionų interesus, derinant su regiono plėtros koncepcija. Nebus uždaromos mokyklos, kurios iš mokinio krepšelio lėšų teiks tinkamos kokybės, visuomenės poreikius atitinkančias mokymo ir ugdymo paslaugas. Jeigu tokiose mokyklose dėl nedidelio vaikų skaičiaus būtų surenkama mažiau lėšų, pati bendruomenė, tėvai spręs dėl tolesnio mokyklos likimo. Nustatyto dydžio tėvų bendruomenė galės inicijuoti nevalstybinių mokyklų steigimą, perimti savininko teises.

Mokyklų tinklo pertvarka šalyje vykdoma dėl dviejų pagrindinių priežasčių: nepaprastai didelio mokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus mažėjimo ir vis didesnio ugdymo turinio individualizavimo bei diferencijavimo, kuri užtikrinus sudaromos lygios galimybės visiems (įvairių gebėjimų) vaikams gauti kokybišką bendrąjį ugdymą ir turėti saugias sveikatą tausojančias ugdymosi sąlygas.

8.1. Dėl specialiųjų mokyklų finansavimo.

Šiandien siekiama, kad visi specialiųjų poreikių vaikai ir jaunimas turėtų galimybę mokytis visų tipų mokyklose jiems palankioje ugdymo aplinkoje, arčiau savo gyvenamosios vietos ir šeimos. Todėl siekiant sukurti galimybes tinkamai ugdyti įvairių gebėjimų ir poreikių mokinius jiems artimiausioje aplinkoje, mokinio krepšelyje specialiųjų poreikių mokiniams skiriamas 35 procentais didesnis koeficientas nei statistinio mokinio. Didesnis valstybės finansavimas šioms mokykloms rodo ir ypatingą išskirtinį požiūrį į šias įstaigas. Atkreipiame dėmesį, kad mokyklų paskirtį ir vykdomų programų įvairovę lemia rajono ar regiono bendruomenių poreikiai. Esant poreikiui nebus uždaromos esamos specialiosios mokyklos.

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos įgyvendinimo 1107 priemonę tinkamai pasirengus bus pradėtas taikyti moksleivio krepšelis, kuris apims ir ūkio aprūpinimo finansavimą. Mokinio krepšelio dydis bus vienodas valstybinėms, savivaldybių ir nevalstybinėms mokykloms. Savivaldybės neturės teisės perskirstyti mokykloms skirtų mokinio krepšelio lėšų. Bus atsisakyta krepšelio skirstymo į tikslines dalis, jo panaudojimą paliekant mokyklos kompetencijai.

9. Dėl vadovų darbo kadencijos ir rotacijos principo taikymo.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos įgyvendinimo priemonių, už kurių vykdymą atsakinga Švietimo ir mokslo ministerija, įgyvendinimo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. gegužės 7 d. įsakymu Nr. ISAK-955, yra numatyta iki 2010 m. gegužės 20 d. pakeisti Valstybinių ir savivaldybių švietimo įstaigų vadovų priėmimo į pareigas tvarką, patvirtintą švietimo ir mokslo ministro 2001 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. 1192.

10. Dėl konstruktyvaus bendradarbiavimo.

Esame atviri socialinio dialogo plėtrai su profesinėmis sąjungomis, telkiančiomis mokytojų bendruomenę. Tik bendrai dirbdami, tardamiesi pasieksime geresnių rezultatų.

Dalis sprendimų priklausys nuo šalies finansinės padėties. Pritariame, kad sudarytos bendros ekspertų ir visų vienijančių profesinių sąjungų atstovų grupės padės spręsti išskylančias problemas darbo, ekonominiiais ir socialiniais klausimais. Dėkojame Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos Žemaitijos regiono susivienijimui už teiktus siūlymus ir bendradarbiavimą visaverčiam ugdymo procesui užtikrinti.

Švietimo ir mokslo ministras

Gintaras Steponavičius

Petras Navickas, tel. (8-5) 2 191 155, el. p. petras.navickas@smm.lt